

زندگی‌نامه حضرت عبدالعظیم

عبدالعظیم علیه السلام فرزند عبدالله بن علی، از نوادگان حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام است و نسبش با چهار واسطه به آن حضرت می‌رسد.

عبدالعظیم علیه السلام فرزند عبدالله بن علی، از نوادگان حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام است و نسبش با چهار واسطه به آن حضرت می‌رسد. پدرش عبدالله نام داشت و مادرش فاطمه دختر عقبه بن قیس.

ولادت با سعادت حضرت عبدالعظیم علیه السلام در سال 173 هجری قمری در شهر مقدس مدینه واقع شده است و مدت 79 سال عمر با برکت او با دوران امامت چهار امام معصوم یعنی امام موسی کاظم علیه السلام، امام رضا علیه السلام، امام محمد تقی علیه السلام و امام علی تقی علیه السلام مقارن بوده، محضر مبارک امام رضا علیه السلام، امام محمد تقی علیه السلام و امام هادی علیه السلام را درک کرده و احادیث فراوانی از آنان روایت کرده است.

این فرزند حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم، از آنجا که از نوادگان حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام است به حسنی شهرت یافته است.

حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام از دانشمندان شیعه و از راویان حدیث ائمه معصومین علیهم السلام و از چهره‌های بارز و محبوب و مورد اعتماد، نزد اهل بیت عصمت علیهم السلام و پیروان آنان بود و در مسایل دین آگاه و به معارف مذهبی و احکام قرآن، شناخت و معرفتی وافر داشت.

حضرت عبدالعظیم علیه السلام به صورت یک مسافر ناشناس، وارد ری شد و در محله ساربانان در کوی سکه الموالی به منزل یکی از شیعیان رفت،

ستایشهایی که ائمه معصومین علیهم السلام از وی به عمل آورده اند، نشان دهنده شخصیت علمی و مورد اعتماد اوست؛ حضرت امام هادی علیه السلام گاهی اشخاصی را سؤال و مشکلی داشتند، راهنمایی می‌فرمودند که از حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام بپرسند و او را از دوستان حقیقی خویش می‌شمردند و معرفی می‌فرمودند.

در آثار علمای شیعه نیز، تعریفها و ستایشهای عظیمی درباره او به چشم می‌خورد، آنان از او به عنوان عابد، زاهد، پرهیزکار، ثقة، دارای اعتقاد نیک و صفای باطن و به عنوان محدثی عالیمقام و بزرگ یاد کرده اند؛ در روایات متعددی نیز برای زیارت حضرت عبدالعظیم علیه السلام، ثوابی همچون ثواب زیارت حضرت سید الشهدا، امام حسین علیه السلام بیان شده است.

زمینه‌های مهاجرت حضرت عبدالعظیم علیه السلام از مدینه به ری و سکونت در غربت را باید در اوضاع سیاسی و اجتماعی آن عصر جستجو کرد؛ خلفای عباسی نسبت به خاندان حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و شیعیان ائمه علیه السلام بسیار سختگیری می‌کردند، یکی از بدرفتارترین این خلفا متوکل بود که خصومت شدیدی با اهل بیت علیهم السلام داشت، و تنها در دورت او چندین بار مزار حضرت امام حسین علیه السلام را در کربلا تخریب و با خاک یکسان ساختند و از زیارت آن بزرگوار جلوگیری به عمل آوردند.

سادات و علویون در زمان او در بدترین وضع به سر می‌بردند. حضرت عبدالعظیم علیه السلام نیز از کینه و دشمنی خلفا در امان نبود و بارها تصمیم به قتل آن حضرت گرفتند و گزارشهای دروغ سخن چینان را بهانه این سختگیری‌ها قرار می‌دادند، درچنین دوران دشوار و سختی بود که حضرت عبدالعظیم علیه السلام به خدمت حضرت امام هادی علیه السلام رسید و عقاید دینی خود را بر آن حضرت عرضه کرد، حضرت امام هادی علیه السلام او را تأیید فرموده و فرمودند: تو از دوستان ما هستی.

دیدار حضرت عبدالعظیم علیه السلام در سامرا با حضرت امام هادی علیه السلام به خلیفه گزارش داده شد و دستور تعقیب و دستگیری وی صادر گشت، او نیز برای مصون ماندن از خطر، خود را از چشم مأموران پنهان می‌کرد و در شهرهای مختلف به صورت ناشناس رفت و آمد می‌کرد و شهر به شهر می‌گشت تا به ری رسید و آنجا را برای سکونت انتخاب کرد. علت این انتخاب به شرایط دینی و اجتماعی ری در آن دوره بر می‌گردد که وقتی اسلام به شهرهای مختلف کشور ما وارد گشت و مسلمانان در شهرهای مختلف ایران به اسلام گرویدند، از همان سالها ری یکی از مراکز مهم سکونت مسلمانان شد و اعتبار و موقعیت خاصی پیدا کرد. زیرا سرزمینی حاصلخیز و پر نعمت بود، عمرسعد هم به طمع ریاست یافتن بر ری در حادثه جانشوز کربلا، حضرت حسین بن علی علیه السلام را به شهادت رساند. در ری هم اهل سنت و هم از پیروان اهل بیت علیهم السلام زندگی می‌کردند و قسمت جنوبی و جنوب غربی شهر ری بیشتر محل سکونت شیعیان بود.

عبدالعظیم علیه السلام فرزند عبدالله بن علی، از نوادگان حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام است و نسبش با چهار واسطه به آن حضرت می‌رسد

حضرت عبدالعظیم علیه السلام به صورت یک مسافر ناشناس، وارد ری شد و در محله ساربانان در کوی سکه الموالی به منزل یکی از شیعیان رفت، مدتی به همین صورت گذشت. او در زیرزمین آن خانه به سر می‌برد و کمتر خارج می‌شد، روزها را روزه می‌گرفت و شبها به عبادت و تهجد می‌پرداخت، تعداد کمی از شیعیان او را می‌شناختند و از حضورش در ری خبر داشتند و مخفیانه به زیارتش می‌شتافتند، اما می‌کوشیدند که این خبر فاش نشود و خطری جان حضرت را تهدید نکند.

پس از مدتی، افراد بیشتری حضرت عبدالعظیم علیه السلام را شناختند و خانه‌اش محل رفت و آمد شیعیان شد، نزد او می‌آمدند و از

علوم و روایاتش بهره می‌گرفتند و عطر خاندان عصمت علیهم السلام را از او می‌بوئیدند و او را یادگاری از امامان خویش می‌دانستند و پروانه وار گرد شمع وجودش طواف می‌کردند.

حضرت عبدالعظیم علیه السلام میان شیعیان شهرری بسیار ارجمند بود و پاسخگویی به مسایل شرعی و حل مشکلات مذهبی آنان را برعهده داشت؛ این تأکید، هم گویای مقام برجسته حضرت عبدالعظیم علیه السلام است و هم می‌رساند که وی از طرف حضرت امام هادی علیه السلام در آن منطقه، وکالت و نمایندگی داشته است؛ مردم سخن او را سخن امام علیه السلام می‌دانستند و در مسایل دینی و دنیوی، وجود او محور تجمع شیعیان و تمرکز هواداران اهل بیت علیهم السلام بود.

روزهای پایانی عمر پربرت حضرت عبدالعظیم علیه السلام با بیماری او همراه بود، آن قامت بلند ایمان و تلاش، به بستر افتاده بود و پیروان اهل بیت در آستانه محرومیت از وجود پربرت این سیّد کریم قرار گرفته بودند، اندوه مصیبت‌های بی‌پای مردم و روزگار تلخ شیعیان در عصر حاکمیت عباسیان برایش دردی جانکاه و مضاعف بود؛ در همان روزها یک رویای صادقانه حوادث آینده را ترسیم کرد: یکی از شیعیان پاکدل ری، شبی در خواب حضرت رسول صلی الله علیه وآله و سلم را در خواب دید. حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: فردا یکی از فرزندانم در محله سکه المولی چشم از جهان فرو می‌بندد، شیعیان او را بردوش گرفته به باغ عبدالجبار می‌برند و نزدیک درخت سیب به خاک می‌سپارند.

سحرگاه به باغ رفت تا آن باغ را از صاحبش بخرد و افتخار دفن شدن یکی از فرزندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را نصیب خویش سازد، عبدالجبار که خود نیز خوابی همانند خواب او را دیده بود، به رمز و راز غیبی این دو خواب پی برد و برای اینکه در این افتخار، بهره‌ای داشته باشد، محل آن درخت سیب و مجموعه باغ را وقف کرد تا بزرگان و شیعیان در آنجا دفن شوند.

حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام از دانشمندان شیعه و از راویان حدیث ائمه معصومین علیهم السلام و از چهره‌های بارز و محبوب و مورد اعتماد، نزد اهل بیت عصمت علیهم السلام و پیروان آنان بود

همان روز حضرت چشم از جهان فرو بست. خبر درگذشت این نواده رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم دهان به دهان گشت و مردم با خبر شدند و جامه‌های سیاه پوشیدند و بر در خانه حضرت عبدالعظیم الحسنی علیه السلام گریان و مویه کنان گرد آمدند؛ پیکر مطهر او را غسل دادند، به نقل برخی مورخان در هنگام غسل، در جیب پیراهن او کاغذی یافتند که نام و نسب خود را در آن نوشته بود؛ بر پیکر او نماز خواندند، تابوت او را بردوش گرفتند و با جمعیت انبوه عزادار به سوی باغ عبدالجبار تشییع کردند و پیکر مطهرش را در کنار همان درخت سیب که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به آن شخص اشاره کرده بود، دفن کردند تا پاره‌ای از عترت مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم در این باره به امانت بماند و نورافشانی کند و دل‌باختگان خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از مزار این ولی خدا فیض ببرند.

***** درباره بارگاه شاه عبدالعظیم

شاه عبدالعظیم یا عبدالعظیم حسنی مجموعه آرامگاهی یکی از نوادگان حسن بن علی است که در شهر ری (در جنوب تهران) قرار دارد. این آرامگاه با آرامگاه امامزاده حمزه و امامزاده طاهر از قرن سوم تاکنون، یکی از مشهورترین اماکن زیارتی ایران بوده است. مربوط به دوره ایلخانی - دوره صفوی - دوره قاجار است این اثر در تاریخ 11 بهمن 1334 با شماره ثبت 406 به‌عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

مطابق زیارتنامه‌هایی که در آرامگاه قرار دارد عبدالعظیم فرزند علی فرزند حسین فرزند زید فرزند حسن مجتبی بوده است. همچنین در برخی منابع نسب عبدالعظیم به این شکل است: عبدالعظیم پسر عبدالله پسر علی پسر حسن پسر زید پسر حسن المجتبی پسر علی بن ابیطالب.

بنای نخستین این آستانه یعنی حرم آن را محمد پسر زید داعی علوی در نیمه دوم قرن سوم هجری قمری مطابق با قرن نهم میلادی تعمیر اساسی کرد. در گاه اصلی ورودی آن که در شمال مجموعه قرار دارد به فرمان پادشاهان آل بویه و سپس به همت مجدالملک قمی تکمیل شد.

بنای حرم در بخش پائین چهارگوشی است که هر بر آن حدود هشت متر است. در بالا مانند همه بناهای سلجوقی برفراز چهارگوشه حرم چهار گوشوار یعنی چهار طاق مورب احداث کرده‌اند و بالاتر از آن یک هشت ضلعی و بر روی آن یک شانزده ضلعی ساخته‌اند. روی این شانزده ضلعی گنبد اصلی حرم ساخته شده است. تمام این بخش‌ها از درون آئینه‌کاری شده است. تعمیر و تغییرات اصلی این بخش در زمان شاه طهماسب صفوی انجام گرفته است. صحن‌ها و ایوان آستانه از آثار دوره صفوی است. در دوره قاجار تعمیرات و اضافات زیادی صورت گرفت. پوشش زرین گنبد به فرمان ناصرالدین شاه در سال 1270 هجری قمری برابر با 1835 میلادی انجام گرفته است.

صندوق مرقد عبدالعظیم که تاریخ ساخت آن 725 هجری قمری برابر با 1335 میلادی است.

دو لوحه کتیبه چوبی که روی یک جفت در چوبی جدید تر نصب شده است. تاریخ ساخت لوحه‌ها 848 هجری قمری مطابق با 1444 میلادی است.

در بزرگ چوبی بین رواق شمالی و مسجد زنانه که تاریخ ساخت 904 هجری قمری (برابر با 1498 میلادی) دارد و به سبک دوره تیموری است.

***** آرامگاه‌های پیرامون

بسیاری از مشاهیر ایران در جوار ضریح و رواق‌های اطراف، عمدتاً در باغ طوطی، به خاک سپرده شده‌اند. از جمله: ناصرالدین شاه

قاجار، آیت‌الله سید ابوالقاسم کاشانی (همچنین همسر و پسر وی)، علامه محمد قزوینی، عباس اقبال آشتیانی، ملا علی کنی، شیخ محمد خیابانی، ستار خان، حجت الاسلام محمدتقی فلسفی واعظ شهیر در دوره پهلوی آرامگاهی در جوار این آستان برای رضا شاه پهلوی تدارک دیده شد که به تدریج بسیاری از وابستگان این خاندان در آنجا به خاک سپرده شدند. از جمله: علیرضا پهلوی، سلیمان بهبودی، سپهد فضل‌الله زاهدی، ارتشبد محمد خاتم، حسنعلی منصور. این آرامگاه پس از انقلاب اسلامی سال 1357 به همراه مقابر پنجاه تن از وابستگان رژیم گذشته تخریب شد.